एवंक्षेत्रंव्याख्यायसचयोयत्प्रभावश्चेत्युक्तंक्षेत्रज्ञस्वरूपंतस्यमायिकंप्रभावंव्याचष्टे ज्ञेयमिति एतैर्ज्ञानसाधनैर्यत्ज्ञेयंतत्प्रवक्ष्यामि यज्ज्ञेयंज्ञात्वाअमृतंमोक्षंअश्नुतेप्राप्नोति तस्यस्वरूपंतावदाह अनादिमदिति आदिमत्अव्यक्तं तस्मादव्यक्तमुत्पन्नमितितदुत्पत्तिस्मरणात् तदन्यत्अनादिमत् अनादीत्येतावत्युक्तेप्रवाहनित्यत्वमव्यक्तादीनामप्यस्तीतितेषामप्यनादितायांप्राप्तायांतत्प्रतिषेधार्थमनादिमदित्युक्तं यद्वा आदिमच्चततःपरंचआदिमत्परेकार्यकारणेताभ्यामन्यदनादिमत्परमिति अतएवपरंनिर्विशेषंनत्वपरंसविशेषं ब्रह्मत्रिविधपरिच्छेदशून्यं नसत्प्रधानपरमाण्वादिवत्सदितिनोच्यते नाप्यसत्शून्यवदसदपिनोच्यतेतथाचश्रुतिर्नासदासीन्नोसदासीत्तदानींनासीद्रजोनोव्योमापरोयदिति असच्छब्दितस्यशून्यस्यसच्छब्दितस्यप्रधानस्यरजःशब्दितानांपरमाणूनांपरव्योमशब्दितस्यअस्मदभिमतस्याव्यक्तस्यापिसृष्टेः प्राक्निषेधंदर्शयति ॥१२॥ एवंसचयइत्येतत्क्षेत्रज्ञस्वरूपमपास्तसमस्तविशेषमुपपाद्ययत्प्रभावइतिप्रतिज्ञातंतस्यप्रभावंवैश्वरूप्यलक्षणमुपपादयति सर्वतइति सर्वतःसर्वासुदिक्षुअंतर्बहिश्चपाणयःपादाश्चास्यसंतीतिसर्वतःपाणिपादं एवंसर्वतःअक्षीणिशिरांसिमुखानिचयस्यतत्सर्वतोक्षिशिरोमुखं सर्वतःश्रुतिमत्श्रवणवत् लोकेसर्वंआवृत्यव्याप्यतिष्ठति यथास्वप्नदृक्तैजसोवासनामयेनैवपाणिपादादिनास्वाप्नंप्रपंचम

ज्ञेयंयत्तत्प्रवक्ष्यामियज्ज्ञात्वामृतमश्नुते॥ अनादिमत्परंब्रह्मनसत्तन्नासदुच्यते॥ १२॥
सर्वतःपाणिपादंतत्सर्वतोक्षिशिरोमुखं॥ सर्वतःश्रुतिमल्लोकेसर्वमावृत्यतिष्ठति॥ १३॥

नुभवति तस्यचजाग्रत्कालेउपाधिभूतंपिंडगतमेवपाणिपादादिकंतदेवस्थूलप्रपंचानुभवसंस्काराधानद्वारावासनामयस्यप्रपंचस्यकारणं वासनामयश्चस्थूलप्रपंचस्यकारणमितिबीजांकुरन्यायेनानयोरन्योन्यस्मिन्नन्योन्यसद्भावोन्योन्यकारणत्वंचास्तीति एवंसकलप्राणिधीवासनोपरक्ताज्ञानोपाधिकंचैतन्यंसकलप्राणिधीवासनामयंसमष्टिसूक्ष्मप्रपंचमवभासयति अस्यचोपाधिभूतंब्रह्मांडगतसकलप्राणिपाणिपादादिकमेव एवंचपूर्ववत्स्थूलसूक्ष्मयोरपिसमष्टिप्रपंचयोरन्योन्यंबीजांकुरन्यायेनकार्यकारणभावमन्योन्यस्यान्योन्यस्मिन्सद्भावंचाभिप्रेत्योक्तंभगवताभाष्यकारेण सकलप्राणिकरणोपाधिद्वारेणज्ञेयब्रह्मणोस्तित्वंप्रतिपाद्यतइति कार्यद्वाराकरणास्तित्वसिद्धौचकारणाभावोप्यपोद्यते अनादिमत्परंब्रह्मनसत्तन्नासदुच्यतइति ननुप्रक्षालनाद्धिपंकस्यदूरादस्पर्शनंवरमितिन्यायेनव्यर्थस्तर्हिकारणोपन्यासइतिचेन्न तंविनाशुद्धाधिगमायोगात् शाखाचंद्रन्यायेनहिसगुणंनिर्गुणस्यवस्तुनोज्ञापकं यथोक्तंभाष्ये उपाधिकृतमिथ्यारूपमप्यस्तित्वाधिगमायज्ञेयधर्मवत्परिकल्प्योच्यते सर्वतःपाणिपादमित्यादि तथाहिसंप्रदायविदांवचनमध्यारोपापवादाभ्यांनिष्प्रपंचंप्रपंच्यतइति ॥ १२ ॥

Digitized by Google